

WYBÓR LISTÓW PISANYCH DO REDAKCJI I REDAKTORA „NASZEJ PRZESZŁOŚCI”

WYDAŁA, WSTĘPEM I OBJAŚNIENIAMI OPATRYŁA
IRENA HOMOLA

Z kilku tysięcy listów zgromadzonych w Archiwum Redakcji „Naszej Przeszłości” z ostatnich 33 lat wybrałam kilkadziesiąt związanych tak ze sprawami redakcyjnymi, jak i z osobą Redaktora. Korespondencja zgromadzona w Archiwum Wydawnictwa pochodzi z rozmaitych stron świata i różnych części Polski. Spotykamy tu zarówno listy od najwyższych dostojników kościelnych, kardynałów czy arcybiskupów lub biskupów, jak i od ludzi świeckich związanych bądź pracą naukową, bądź zainteresowaniami z Redakcją studiów nad historią Kościoła w Polsce. Niezależnie od swej niewątpliwiej dzisiaj wartości historycznej — wiele listów pochodzi od osób już nieżyjących — korespondencja ta, oceniająca zarówno znaczenie ukazujących się dwa razy w roku tomów „Naszej Przeszłości”, jak i rolę Wydawcy ks. A. Schletza, który 33 lata swego życia oddał dla tego dzieła, stanowi dowód zrozumienia i uznania dla inicjatywy i pracy Redaktora. Wydaje się, że właśnie te listy w szczerych, bezpośrednich, a niekiedy gorących słowach popierające dzieło „Naszej Przeszłości” — podtrzymywały jej Redaktora w ciężkiej i trudnej pracy wydawniczej.

Korespondencja Redakcji „Naszej Przeszłości” obejmuje 50 tomów listów z lat 1946—1978. Niektóre z nich drukowane były w „Naszej Przeszłości” t. 36, tych oczywiście nie publikujemy. W wyborze zastosowano układ chronologiczny, dlatego na końcu dodano spis nadawców listów ułożony w porządku alfabetycznym. Kierowano się zasadą nienaruszalności tekstu, wszelkie więc skróty czy opuszczenia zaznaczono w nawiasach. Zachowano cechy języka, w pewnych wypadkach pozostawiono też nie zmienioną pisownię. Niezależnie od tego, gdzie podawali daty korespondenci, stawiano je nad tekstem przy prawym marginesie. Listy opatrzone krótkimi komentarzami objaśniającymi.

1

Archiwum „Naszej Przeszłości” (ANP) Res. Sygn. 74

Stefan Wyszyński, biskup lubelski¹

Lublin, 15 października 1946

Wielce Czcigodny Księżę Profesorze,
jestem szczerze wdzięczny za dobroć, okazaną mi przez zaufanie swych książek. Raduję się każdym przejawem rzetelnej, uczciwej pracy naukowej. A że praca Księdza Profesora buduje swoją gruntownością i aktualnością — tym więcej mam radości. Zwłaszcza książka o „Współpracy Misjonarzy z Komisją Edukacji Narodowej” oddaje wielkie usługi historii, gdyż rozszerza płaszczyznę współpracy Kościoła z poczynaniami narodu. A praca o „Józefie Jakubowskim” będzie dla wielu bohaterskich obrońców Ojczyzny — ostatniej wojny — w sutannach, przykładem, jak uświęcić uczucia patriotyczne.

Dziękując Księdzu Profesorowi za piękny i miły dar, życzę dalszej owocnej pracy naukowej, a modlitwom polecając się — z serca błogosławie

† Stefan Wyszyński
Biskup Lubelski

2

ANP Res. Sygn. 46

Prof. dr Karol Górski²

[Toruń] 27 grudnia 1946

Przewielebny Księżę Doktorze,

Bardzo dziękuję za „Naszą Przeszłość” i propozycję współpracy, którą chętnie podejmę w miarę posiadania materiałów źródłowych. Bardzo się cieszę, że Ojciec publikuje prace oparte na materiałach Zgromadzenia, które naświetlają szereg zagadnień, dotąd niezbadanych. Warto by pokusić się o historię pracy charytatywnej w epoce nowożytnej. Średniowiecze opracowywane jest na moim seminarium. Czy Ksiądz Doktor zna mój referat „Stan badań nad dziejami mistyki” w Sprawozdaniach Pozn. Tow. Przyj. Nauk za 1946?

Łączę wyrazy prawdziwego szacunku i poważania oraz najlepsze życzenia

Karol Górski

P.S. Co winien jestem za nadesłany egzemplarz?

¹ S. Wyszyński, ur. 1901, dr prawa kanonicznego, 1946—48 biskup lubelski, od 1948 arcybiskup gnieźnieński i warszawski, prymas Polski, od 1953 kardynał.

² K. Górski, ur. 1903, historyk profesor Uniwersytetu w Toruniu.

3

ANP Res. Sygn. 46

Prof. dr Jakub Sawicki³

Warszawa, 29 grudnia 1946

Wielce Szanowny i Drogi Księżę Profesorze!

Serdeczne dzięki za pierwszy tom „Naszej Przeszłości”, który prezentuje się naprawdę poważnie i wielce zachęcająco. Każdy artykuł z osobna jest dobrą pozycją naukową, mnie szczególnie ucieszyły (jestem przecież historykiem prawa) artykuły Hartleba i ks. Glemmy⁴. Temu ostatniemu poczytuję to za szczególniejszą zasługę, że powtórnie wydał poprawny tekst zarządzenia Bartłom. Gądkowskiego⁵, a szanownej Redakcji, że zdecydowała się pracę tę z licznymi dodatkami tekstów opublikować — Gratuluje serdecznie!!

Obiecane uwagi o synodach wrocławskich nie są gotowe. Brak mi szeregu prac monograficznych niemieckich, których tu dostać nie mogę. Ale nie spuszczaam tej sprawy z oczu. Natomiast w porozumieniu i za całkowitą aprobatą Ks. Prałata Umińskiego pozwalam sobie przesłać do drugiego tomu „Naszej Przeszłości” napisaną teraz w tym celu pracę o synodach diecezji przemyskiej z okresu rządów bpa Dziaduskiego⁶. Tytuł pracy, jej konstrukcja i metoda są ściśle wzorowane na pracy Abrahama o synodach plockich, ogłoszonej w księdze ku czci Balzera. Mam nadzieję, że Szanowny Ksiądz Profesor nie weźmie mi za złe, że samowolnie zmieniłem temat mojego wkładu do drugiego tomu. Sądzę, że będzie dobrym odpowiednikiem do pracy Pocięchy o prymasie Dzierzgowskim⁷ [...]

³ J. Sawicki, ur. 1899, historyk prawa i kanonista, profesor Uniwersytetu Warszawskiego.

⁴ K. Hartleb (1886—1951), historyk kultury, profesor Uniwersytetu Lwowskiego i uniw. M. Kopernika w Toruniu, ogłosił artykuł: *Dla pomnożenia chwały Bożej. Jagiełłowe i Jadwigi fundacje na rzecz Kościoła*, „Nasza Przeszłość” (dalej: NP) 1:1946 s. 5—47; T. Glemma (1895—1958) ks. historyk, profesor Uniw. Jagiellońskiego, drukował w I tomie NP: *Wizytacje diecezji krakowskiej z lat 1510—1570* (s. 43—96).

⁵ Zapowiedź wizytacji archidiacona krakowskiego Bartłomieja. Gądkowskiego z dn. 1 lipca 1546 r., NP 1:1946 s. 81—87.

⁶ J. Umiński (1888—1945) profesor historii Kościoła KUL i Uniwersytetu Lwowskiego. Artykuł Sawickiego ukazał się pt.: *Z dziejów ustawodawstwa synodalnego diecezji przemyskiej o.l. (1547—1554)*, bp przemyski od 1545.

⁷ W. Pocięcha (1893—1958) historyk, dyrektor Biblioteki Jagiell., opublikował: *Arcybiskup gnieźnieński Mikołaj Dzierzgowski prymas Polski* (ok. 1490—1559), NP 2:1947 s. 37—102.

Najserdeczniejsze życzenia noworoczne składam i łączę wiele pięknych wyrazów

Jakub Sawicki

P.S. Proszę o łaskawe potwierdzenie odbioru rękopisu oraz o powiadomienie mnie, kiedy mogę oczekiwać odbitek szrotkowych.

4

ANP Res. Sygn. 46

Ks. Stanisław Dymek⁸

Warszawa, 14 lutego 1947

Czcigodny Księżę Doktorze!

Niestety sprawy papieru nie mogę odręcznie załatwić. Ministerstwo admin. dało mi 6 blankietów, każdy po 100 kg i z tym wysłano mnie do Centrali Druków — Słupecka 2a. Ale tu żądają naszego podania, co, gdzie, jak? Rozumie się, porządek musi być...

Wobec czego proszę łaskawie wyczelować podanie z pieczęciami in forma — Do Centrali Druków w War-wie. W treści podanie ma zawierać: 1) Nazwa druku 2) Nakład 3) Format tego, co wychodzi 4) objętość książki 5) Gramatura (60 g, 80 g). Dołączyć gdzie drukowane (drukarnia.) Podania te proszę przesać jak najszybciej, ja zaś pójdę z tym na Słupecką 2a i wezmę asygnatę. Dla pewności wolałbym, aby Książd przysłał mi jeszcze jeden papier z pieczętkami i podpisem in blanco, dla ewentualnych poprawek. — Książkę im pokażę, dzisiaj właśnie dostałem, ślicznie dziękuję. Spieszę dodać, że ważność blankietów jest do 31 III (marca).

U św. Krzyża przygotowania do 40 godz. nabożeństwa. Księża Konfratrzy mile wspominają i pozdrawiają.

Łączę uszanowanie i pozostaję zawsze życzliwy

Ks. Stanisław Dymek

5

ANP Res. Sygn. 46

Ks. Wincenty Urban⁹

[Wrocław] 4 maja 1947

Przewielebny Księżę Redaktorze!

Zwracam się z uprzejmym zapytaniem, czy Książd Redaktor przyjąłby i na jakich warunkach do „Naszej Przeszłości” moja

⁸ S. Dymek C.M. proboszcz parafii św. Krzyża w Warszawie, potem św. Rodziny w Tarnowie, misjonarz we Francji.

⁹ W. Urban, ur. 1911, od 1960 biskup pomocniczy we Wrocławiu; artykuł *Konwersja Melecjusza Smotrzyńskiego polemisty i dyzunickiego arcybiskupa potockiego w l. 1620—1627* ukazał się NP 5:1957 s. 133—216.

Księżu Czcigodny Księżu Doktorze,

zobaczam rękopis i bardzo dziękuję za
mu wspaniałym stylem i treścią. Bardzo mi
kiedyś przyjęła iść, uroczyście proszę
wysłuchać. A w sprawie książki Księżu
buduje swoje gwarantowanie i aktualizacja
tytułu i w tym zakresie. Znamy książkę
o „Wspomnieniach i Komisji Edukacji
Narodowej” o której wiele uderzy historię,
są również planujemy wspomnieniami Księżu
i porównaniem urodzić. A w sprawie o „Pisze
Johannina” będzie dla wielu historycznych
obronie i Gieorgy - ostateczny wojny w subwencjach.
przykładem, jak u siebie u siebie faktycznie
historycznej książki Księżu i w tym i w tym
dla niego ostateczny ostateczny i w tym i w tym
a w ostatecznym polecają mi - z Księżu
Województwa.

+ Stefan Wyszyński
Biskup Lubelski

МОСКОВСКАЯ ПАТРИАРХИЯ
РЕДАКЦИЯ
ЖУРНАЛА МОСКОВСКОЙ
ПАТРИАРХИИ

16. Июнь 1957
№ 62
Тел. № 76-19-05

РЕДАКТОРУ ИЗДАТЕЛЬСТВА "НАШЕ ПРОШЛОЕ"
ПРОФЕССОРУ-ДОКТОРУ АЛЬФОНСУ ШЛЕТЦ

Глубокоуважаемый Господин Редактор!

Выражая Вам глубокую благодарность за присылку
У тома Вашего издания, Редакция "Журнала Московской
Патриархии" с удовольствием идет навстречу Вашему по-
желанию обмениваться изданиями, и высылает годовой
комплект "Ж.М.П." за 1956 и четыре номера, вышедшие
в 1957 году.

Последующие номера нашего журнала будут Вам вы-
сылаться регулярно по выходе их из печати.

С уверенным и искренним к Вам уважением

Отвествен. секретарь
Редакции "Ж.М.П." *A. Wedernikow*

CONGRÉGATION de la MISSION
(Lazaristes)

MAISON MÈRE
95, Rue de Sévres, 95
PARIS-VI

PARIS, le 10 Décembre 1959.

Monsieur et très cher Confrère,
La grâce de N.S. soit avec vous pour jamais

Je vous remercie de tout coeur du beau volume qui
vient d'arriver.

Vous faites une Oeuvre bien utile, très appréciée par
la Famille, et par tous ceux qui s'intéressent à tout ce
que Saint Vincent de Paul a fait pour la Pologne, qui
lui était très chère.

Veillez croire, mon très cher Confrère,
à mon bien cordial dévouement en Saint Vincent,

William M. Slattery C.M.

F. Alphonse SCHLETZ, KRAKÓW, ul. Stradom, 4, POLSKA (POLOGNE)

Wzgołnuj kuzie Professore,

Naprowadziciej doskudz za przeslanym mi: XII tom „Naszej
Przeszłości“ tak bogaty w treści i świetnie redagowany. Nie jest to
stworz zdawkowego komplementu, ale wyraz prawdziwej i głębokiej
wdzięczności za tę podziw i serdecznego uznania godną pracę
naukową i wyjątkową kuzie Professore. „Nasza Przeszłość“ w innych
dwunastu podobnych tomach stałowi cenny i kowaty wkład do
naszej nauki historycznej i służy do głębokiego poznania dziejów
i kultury katolickiej w Polsce.

Przez przyjęcie kuzie Professore, zapewniam moją głębokiego
szacunku oraz serdeczne podziwianie i otęgotowanie oia dalszej
tak porywanej i owocnej pracy + kuzie Professore
Dziękuję za wyjątkowo serdeczne odpis.

[5]

pracę p.t. Konwersja Melecjusza Smotrzyńskiego schizmatyckiego arcybiskupa połockiego w latach 1620—1627. Przyczynek do dziejów polemiki religijnej na wschodnich ziemiach Rzeczypospolitej Polskiej. Praca jest doktorską, przyjętą przez Ks. Prof. Umińskiego i Pawłowskiego. Proszę o łaskawą odpowiedź.

Kreślę się z pozdrowieniem Chrystusowym

ks. Wincenty Urban

6

ANP Res. Sygn. 47

Prof. dr Aleksander Gieysztor¹⁰

Warszawa, 25 stycznia 1948

Przewielebny Księżu Docencie
i Drogi Redaktorze,

tak długo zwlekałem z terminem dostarczenia w swoim czasie artykułu, że może i słuszną cierpię pokutę, ale myślę, że Ksiądz Redaktor zlituje się i wybawi mnie z niepewności co do losów NASZEJ PRZESZŁOŚCI IV i mojej rzeczy.

Bardzo mi zależy na korekcie, mam bowiem jeden i drugi przypis do uzupełnienia.

Przy sposobności spóźnione, lecz bardzo serdeczne życzenia na dobrze już rozpoczęty rok 1948, i wyrazy prawdziwego poważania łączę

Aleksander Gieysztor

7

ANP Res. Sygn. 47

Prof. dr. Władysław Konopczyński¹¹

[Kraków] 5 marca 1948

Przewielebny Księżu Redaktorze.

Jakkolwiek dotąd nie miałem zaszczytu figurować w „Naszej Przeszłości”, widząc jednak w niej artykuły całkiem źródłowe i nawet udokumentowane, zdecydowałem się spytać, czy Redakcja zamieściłaby moje studium (ok. 24-28 str.) pt. Sprawa dysydencka w dobie pierwszego rozbioru 1768-1775? Jest to opowiadanie o tym, jak załamała się mimo bezsilności państwa polskiego, akcja akatolików po pierwszym sukcesie w r. 1768, oparte przeważnie na

¹⁰ A. Gieysztor ur. 1916, historyk, profesor Uniwersytetu Warszawskiego, opublikował: *Początki misji ruskiej biskupstwa lubuskiego*, NP 4:1948 s. 83-102.

¹¹ W. Konopczyński (1880—1952) historyk, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, członek Polskiej Akademii Umiejętności.

zagranicznych archiwach rosyjskich, duńskich, angielskich, pruskich etc.

Pytam w trybie warunkowym, bo chodzi o decyzję zasadniczą; mam możliwość ogłoszenia tego w „Reformacji w Polsce”, która ma być wznowiona, ale namyślałem się nad wyborem.

Łączę wyrazy głębokiego poważania

Wł. Konopczyński

8

ANP Res. Sygn. 47

Prof. dr Adam Vetulani¹²

Kraków, 19 marca 1948

Wielce Szanowny Kolego!

Zostałem zaproszony przez Naczelnego Dyrektora Encyklopedii Polskiej, przygotowywanej przez Polską Akademię Umiejętności do objęcia redakcji działu poświęconego dziejom Kościoła w Polsce.

Przekonany argumentami prof. Rutkowskiego¹³, podjąłem się tej odpowiedzialnej pracy, która może być dokonana jedynie drogą wspólnego wysiłku najwybitniejszych znawców tego przedmiotu.

Korzystając z tego, że w początku kwietnia odbędzie się w Krakowie zjazd teologiczny, w porozumieniu z Przewielebnymi Księżmi Kolegami Wichrem¹⁴ i Glemmą, pozwalam sobie zaprosić Wielce Szanownego Kolegę na konferencję, która odbędzie się dnia 6 kwietnia 1948 w gmachu Uniwersytetu Jagiellońskiego (Collegium Novum II Piętro w salach Dziekanatu Wydziału Prawa o godz. 20-tej).

W załączeniu przesyłam projekt dyspozycji tomu poświęconego zagadnieniom wyznaniowym. Przewidziana objętość tomu — 33 arkusze wielkiej ósemki. Uprzejmie proszę o rozważenie niniejszego projektu i przygotowanie swych uwag krytycznych oraz o powzięcie decyzji który dział zechciałby Wielce Szanowny Kolega opracować, jak też propozycji, co do zaproszenia dalszych redaktorów.

Łączę koleżeńskie pozdrowienie

Adam Vetulani

¹² A. Vetulani (1901—1976) historyk prawa, profesor Uniw. Jagiellońskiego.

¹³ J. Rutkowski (1886—1949) historyk ekonomista, profesor Uniwersytetu w Poznaniu, członek Polskiej Akademii Umiejętności.

¹⁴ W. Wicher (1888—1969) ks., kustosz kapituły krakowskiej, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego i Seminarium Duchownego w Krakowie (teologia moralna).

9

ANP Res. Sygn. 47

Prof. dr Adam Vetulani

Kraków, 9 września 1948

Przewielebny Księżu Kolego!

Mam nadzieję, że Przewielebny Ksiądz Kolega weźmie udział w Zjeździe Historyków we Wrocławiu, który rozpocznie się 19 bm. Pragnę skorzystać z obecności na Zjeździe innych współredaktorów Dziejów Kościoła dla Encyklopedii P.A.U., by przedyskutować projekt dyspozycji poszczególnych rozdziałów Dziejów. Uprzejmie proszę o przywiezienie ze sobą przesłanego swego czasu Księdzu Koledze projektu dyspozycji oraz o przygotowanie się do dyskusji nad całością Dziejów Kościoła, abyśmy mogli ostatecznie ustalić całość dyspozycji.

Miejsce, dzień i godzinę posiedzenia ustalimy już we Wrocławiu. Łączę serdeczny uścisk dłoni i koleżeńskie pozdrowienie

Adam Vetulani

10

ANP Res. Sygn. 48

Ks. Prof. dr Aleksy Petrani¹⁵

Lublin, 19 czerwca 1956

Czcigodny i Drogi Księżu Profesorze,

bardzo uprzejmie przepraszam, że dotychczas nie podziękowałem za udzieloną mi łaskawie gościnę i okazane serce przez Drogiego Księdza Profesora podczas mego pobytu w Krakowie. Niniejszym właśnie bardzo serdecznie dziękuję za wszystko. Po powrocie do domu do dnia dzisiejszego od rana do wieczora kończyłem poprawianie i przepisywanie na maszynie swojej pracy [...]

Łączę wyrazy głębokiej i serdecznej czci i uścisk oddany stale

ks. Aleksy Petrani

11

ANP Res. Sygn. 48

Ks. Mikołaj Sasinowski¹⁶

[Łomża] 9 października 1956

W. Czcigodny i Drogi Księżu Profesorze.

[...]

Bardzo dla nas pocieszająca wiadomość o możliwościach wzno-

¹⁵ A. Petrani (1900—1977) ks., profesor prawa kanonicznego KUL.

wienia „Naszej Przeszłości”. Byłaby to pozycja ze wszelkimi miarą pożyteczna dla naszej polskiej i katolickiej kultury. Przy tym, wydaje mi się, przygotowałaby najlepiej nasz naród na zbliżające się „millennium”. Szczególnie Boże w tej pracy. Będziemy się modlić o to, by Przewodnemu Redaktorowi udało się pokonać wszelkie przeszkody. ...

Pozdrawiam Księdza Profesora i Ks. Rektora Barona¹⁷ z całego serca, polecając w modlitwach Bożej opiece. Zawsze szczerze życzliwy

Ks. M. Sasinowski

12

ANP Res. Sygn. 48

Ks. Eugeniusz Sitarz¹⁸

Warszawa, 19 grudnia 1956

Czcigodny Księżo Profesorze!

Poczuwam się do naprawdy miłego obowiązku złożenia Czcigodnemu Księdzu Profesorowi wyrazów hołdu i szacunku. Nie wiem, czy Ksiądz Profesor przypomina sobie jeszcze biednego warszawskiego studentkę, tuszę jednak i w łaskawości Czcigodnego Księdza Profesora pokładam nadzieję, że przynajmniej z okazji świąt raczy sobie jeszcze przypomnieć moją niegodną osobę.

Do pisania zmusza mnie nie tylko konwencjonalna bądź co bądź świąteczna okazja, ale także chęć wyrażenia podziwu i złożenia pełnych szacunku gratulacji w związku z odżywającą, jak słyszałem, „Naszą Przeszłością”. Oby Czcigodny Ksiądz Profesor mógł teraz już naprawdę bez przeszkód udostępnić nam wszystkim i przybliżyć chwalebny przeszłość polskiej kultury katolickiej w tym świetnym periodyku [...]

Kończąc, chylę się ze czcią przed Osobą Czcigodnego Księdza Profesora i pozostaję oddany w Chrystusie

Ks. Eugeniusz Sitarz

¹⁶ M. Sasinowski ur. 1909, dr prawa kanonicznego, od 1970 ordynariusz diecezji łomżyńskiej.

¹⁷ J. Baron C.M. (1895—1976) profesor prawa kanonicznego w Instytucie Teologicznym Księży Misjonarzy w Krakowie, wizytator prowincji polskiej, współautor podręcznika „Prawo kanoniczne” ks. F. Bączkowića.

¹⁸ Ks. E. Sitarz C.M. bibliista.

13

ANP Res. Sygn. 48

Ks. dr Jan Koceniak¹⁹

Sandomierz, 23 stycznia 1957

Wielce Czcigodny Księżo Redaktorze!

Z wielką radością przyjąłem wiadomość, że wydawnictwo „Nasza Przeszłość” będzie wznowione. Według swoich możliwości postaram się zachęcać do prenumeraty i chętnie skorzystam z gościny na łamach wydawnictwa.

Życzę jak najpiękniejszych wyników w pracy, aby wybitny był udział wydawnictwa w Millennium. Z głęboką czcią

Ks. Jan Koceniak

14

ANP Res. Sygn. 48

Inż. Jan Waśkiewicz

Milanówek, Wielkanoc 1957

Wielce Szanowny i Drogi Księżo Redaktorze.

Z wielką satysfakcją wzięłem do ręki V tom „Naszej Przeszłości”. A przede wszystkim — z wielkim uznaniem i zarazem podziwem dla niezwyklej energii Księdza Redaktora.

W tak krótkim czasie, po wyzwoleniu, wydać duże dzieło, zawierające bogate i wspaniałe opracowane materiały, przy tym wydane wspaniale z wielkim smakiem — to nielada wysiłek, ale też i nielada sukces. Przy tym, przyznać się muszę, że sam sposób wydania sprawia mi wielką radość. Książka taka, jaką przywykłem prawdziwą książkę widzieć. Bez redaktorów technicznych, językowych, okładkowych, adjustatorów i temu podobnych bzdur.

Jest na okładce — na froncie redaktor i to całkowicie wystarcza. I ten redaktor i wydawca i adjustator i korektor w jednej osobie spowodował, że książka pozostanie już na zawsze książką, sprawiającą przyjemność a nawet radość czytelnikowi.

Należy się Redaktorowi w osobie Drogiego Księdza Doktora jak największe uznanie.

Łączę też w imieniu własnym i w imieniu Obu moich Pań najserdeczniejsze życzenia Wesołych Świąt. Oddany

Jan Waśkiewicz

¹⁹ J. Koceniak, ur. 1913, ks. dr teologii, profesor Seminarium Duchownego w Sandomierzu.

15

ANP Res. Sygn. 49

Komitet Wykonawczy VIII Powszechnego Zjazdu Historyków
Polskich w Krakowie

Kraków, 28 kwietnia 1958

Ks. dr Alfons Schletz
Redaktor „Naszej Przeszłości”

W związku z mającym się odbyć w Krakowie w dniach od 14 do 17 września br. VIII-ym Powszechnym Zjazdem Historyków Polskich, organizowanym przez Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Historycznego, Komitet Wykonawczy Zjazdu zwraca się do Wielce Szanownego Obywatela z uprzejmą prośbą o przyjęcie godności Członka Komitetu Honorowego Zjazdu i poparcie naszych prac organizacyjnych.

Za przyjęcie godności z góry serdecznie dziękujemy.
Za Komitet Wykonawczy

Sekretarz
doc. dr Adam PrzybośWiceprzewodniczący
dyr. dr Henryk Dobrowolski

16

ANP Res. Sygn. 74

Arcybiskup Antoni Baraniak ²⁰

Poznań, 20 grudnia 1958

Czcigodny Księżu Redaktorze!
Serdecznie dziękuję za tom VII i VIII „Naszej Przeszłości”. Obydwa tomy są bardzo ciekawe i zajmujące. Podziwiam pracowitość i wytrwałość Czcigodnego Księdza Redaktora.

Niech Boża Dziecina czule pobłogosławi pracowitemu Kapłanowi, który umysłem swym jasnym poznał wolę Bożą w stosunku do Jego zdolności.

Z serdecznym życzeniem świątecznym i błogosławieństwem ojcowskim

† Antoni Baraniak
Arcybiskup Poznański

²⁰ A. Baraniak (1904—1977) salezjanin, dr prawa kanonicznego, współpracownik prymasów Hłonda i Wyszyńskiego, od 1951 biskup pomocniczy w Gnieźnie, 1957—1977 arcybiskup metropolita poznański.

17

ANP Res. Sygn. 74

Arcybiskup Adam Kozłowiecki ²¹
Archidiecezja of Lusaka
N.Rhodesia, Africa

[Lusaka] 28 marca 1960

Przewielebny Księżu Redaktorze!
Pax Christi.

Bóg zapłać z całego serca za przysłanie mi naprawdę cennych tomów „Naszej Przeszłości”, wysoce wartościowych, które z radością trzymam, gdyż prawdę mówiąc, nasza, moja biblioteka jest bardzo uboga w podobne dzieła i dokumenty. [...]

Sługa w Chrystusie najniższy
† Adam Kozłowiecki

18

ANP Res. Sygn. 43.

Archimandryta prawosławny Atanazy Kudiuk
Żyrowice klasztor, 25 listopada 1961

Czcigodny i Drogi Księżu Profesorze!
List Ojca z 30 XI z 2 obrazkami otrzymałem [...]
Zasylam najserdeczniejsze powinszowanie z okazji srebrnego jubileuszu Waszego kapłaństwa.

Z wyrazami najszczerzej życzliwości ślę słowa Arcykapłana i Pana naszego Jezusa Chrystusa: „Wy jesteście światłością świata. Tak niechaj świeci światłość Wasza przed ludźmi, aby widzieli dobre czyny Wasze i chwalili Ojca Waszego, który jest w niebiesiach” (Mat. 5, 14 i 16). In Christo szczerze oddany współbrat

Archimandryta Atanazy

19

ANP Res. Sygn. 43

Biskup Ignacy Krause ²²

Curitiba, 28 listopada 1961

Czcigodny i Drogi Księżu Redaktorze,
Łaska Pana naszego niech zawsze będzie z nami.
Spieszę ze życzeniami najpierw na jubileusz kapłański. Będę

²¹ A. Kozłowiecki, ur. 1911, jezuita, misjonarz w Zambii, 1959—1969 arcybiskup metropolita Lusaki, obecnie proboszcz w Zambii.

w dniu jubileuszu specjalnie pamiętał o Drogim Jubilate i będą dziękował razem Bogu za tyle dobrego dokonanego w ciągu tego ćwierć wieku. A specjalną chwałą Drogiego Jubilata jest „Nasza Przeszłość”, która w warunkach normalnych, ze zdrową bazą rozwoju, stałaby się monumentalnym wydawnictwem historycznym [...] „Nasza Przeszłość” ukazuje się regularnie, w ponętnej prezentacji z bogatą i oryginalną treścią artykułów, pisarzy co znają swój przedmiot i umieją przedstawić interesująco swe odkrycia. Naprawdę może sobie Drogi Jubilat powiedzieć z Horacym: Exegi monumentum aere perrennius regalique situ pyramidum altius. Zasługa to wielka dla Historii, dla Zgromadzenia, Polski i Kościoła. Życzę, by ta praca rozwijała się nadal efektywnie i produktywnie, a Pan Bóg niech już teraz przygotowuje swe praemium za wierną służbę.

Piszę pospiesznie w małej przerwie między wizytacjami. Kończę mą pracą 20 grudnia, więc już teraz przesyłam najlepsze życzenia Wesołych Świąt i błogosławieństw bożych w Nowym Roku. Otrzymałem list 6/11 — dziękuję. Wdzięczny jestem za wysyłkę ostatnią książek, ale muszę czekać nim nadejdą, zawiadomię. Nie pamiętam czy podziękowałem za Tom: Nauka Boża — Dekalog. Bardzo dziękuję — dobrze opracowane. Za Znak wdzięczny będę — ale proszę pamiętać, że to kosztuje, a ja jestem bliski plajty, tym bardziej, jeżeli na przyszły rok będę musiał jechać na Sobór do Rzymu. To będzie koniec ze mną. Pytał się kiedyś Ks. Redaktor czy nie wysłać N.P. ks. Prał. Janczewskiemu. Bardzo dobra myśl, on życzliwy C.M. i oceni sobie taki prezent, tym bardziej teraz jako prałat. Serdeczne łączę pozdrowienia szczerze oddany

† Ignacy Krause

20

ANP Res. Sygn. 43

O. Władysław Szoldrski C.S.S.R.²³

Wrocław, 8 grudnia 1961

Przewielebny Księżu Redaktorze!

Serdecznie dziękuję za łaskawe zawiadomienie mnie o swym srebrnym jubileuszu kapłaństwa i przesłanie mi pamiątkowego

²² I. Krause C.M., ur. 1896, misjonarz w Brazylii (1920—29), potem w Chinach, od 1933 prefekt apostolski Shunteh-fu, od 1946 tamże biskup. Po opuszczeniu Chin przebywał w USA i Brazylii, gdzie organizował kilka diecezji.

²³ W. Szoldrski (1884—1971) redemptorysta, historyk Kościoła, hagiograf, profesor Seminarium Duchownego we Wrocławiu.

obrazka. Proszę Boga, aby udzielił W. Przewielebności jak najwięcej łask dla Jego wewnętrznego życia, jak i bogatej w plony jego zewnętrznej działalności, szczególnie na polu pisarskim i wydawniczym. Zdaję sobie sprawę, ile jest kłopotów z tym ostatnim.

W. Przewielebność wspominał, iż 15 tom będzie poświęcony Pijarom. Przypuszczam, iż to jest praca zbiorowa (m. in. artykuł p. Knota). Przed laty, gdy mieliśmy jeszcze we Wrocławiu „Wydawnictwo”, O. Pijarzy przysłali nam tę cenną pracę, aby uzyskać pozwolenie na jej druk w ramach „Wydawnictwa”. Nie udało się to jeszcze. [...]

szczerze oddany o. Wł. Szoldrski

21

ANP Res. Sygn. 43

Ks. Infulat dr Antoni Liedtke²⁴

Pelplin, 10 grudnia 1961

Carrisime,

Swoim zaproszeniem na srebrne gody kapłaństwa sprawiłeś mi wielką radość, ale równocześnie zmartwiłeś mnie w niemińszym stopniu. Otóż muszę Ci odmówić, ponieważ przyjazd do Krakowa na niedzielę 17 grudnia jest zupełnie wykluczony z uwagi na święcenia kapłańskie w tutejszej katedrze, w których jako rektor muszę z urzędu uczestniczyć. [...]

Będę więc duchowo łączył się z Tobą w tym uroczystym dniu, prosząc Boga, aby darzył Cię Swoją skuteczną zapłatą na dalsze 25-lecie, aby było tak bogate w osiągnięcia jak to pierwsze. Dokonałeś wielkiego dzieła, czym w pełni zaskarbiłeś sobie wdzięczność i uznanie wszystkich, którym nie są obojętne minione wieki wspaniałych dziejów Kościoła, czy dosłownie „Naszej Przeszłości”, bo przecież res nostra agitur.

Towarzyszą Ci też najlepsze życzenia licznych Twoich przyjaciół, do których i ja mam tę radość się zaliczać. Prezentu jubileuszowego na razie Ci nie posyłam, bo okazuje się, że moja książka będzie gotowa dopiero po świętach. Otrzymaś więc jeden z pierwszych egzemplarzy jako wyraz mojego dla Ciebie szacunku i wdzięczności.

Matce Najświętszej Cię polecam i serdecznie pozdrawiam, Twój

Antoni Liedtke

P.S. Już dziś najlepsze życzenia świąteczne dla całego domu!

²⁴ A. Liedtke, ur. 1904, ks. infulat, dr teologii, historyk Kościoła i historyk sztuki, b. rektor Seminarium Duchownego w Pelplinie.

22

ANP Res. Sygn. 43

Ks. Stanisław Mędała²⁵

Rzym, 12 grudnia 1961

Czcigodny Księżu Profesorze!

Uroczystość 25-lecia życia kapłańskiego Czcigodnego Księdza Profesora ośmiela mnie do przekazania kilku słów z serca kultury chrześcijańskiej. Nade wszystko pragnę zapewnić, iż w dniu 20-tym grudnia wznosił będę głębokie westchnienie o łaskę niebios dla Księdza Profesora, by następny kwartał jego wieku kapłańskiego był równie owocny jak ten pierwszy. Przede wszystkim na polu naukowym, na którym mam szczęście w nieco szerszym kontekście spojrzeć na działalność Redaktora „Naszej Przeszłości”. Wydaje mi się ona zadziwiająca i epokowa. Jestem przekonany, że „Nasza Przeszłość” jest niezwykłym dorobkiem nie tylko dla kultury polskiej czy europejskiej, ale dorobkiem, który zajmuje poczesne miejsce w kulturze całej społeczności ludzkiej. Dzieło to spełnia bowiem w epoce dzisiejszej niecodzienne zadanie odpowiadając na zapotrzebowanie duchowe naszych czasów. Wydaje mi się, iż kultura współczesna potrzebuje bardzo tego widoku z ogrojca naszej Ojczyzny, gdzie wykwitły najbardziej czyste kwiaty miłości Ojczyzny, gdzie pałała najwyższa żądza pracy dla bliźnich, dla dalekiej przyszłości, dla dzieci plemienia... Serce młodego pokolenia potrzebuje, by mu ukazać przyczajoną w ogromie nawałnic dziejowych, ale może najgłębszą wśród wszystkich narodów świata tęsknotę naszych praocjów do wielkiej szarzy ducha.

Moim najgorętszym życzeniem jest, by Czcigodny Ksiądz Profesor zachęcony widokiem swego w mozole zrodzonego dzieła prowadził go wytrwale ku jubileuszom.

Dołączam najlepsze życzenia świąteczne i noworoczne.

Z wyrazami głębokiego poważania oraz wdzięczności za wskazanie pierwszych kroków na polu nauki

Stanisław Mędała

23

ANP Res. Sygn. 43

Prof. dr Ambroise Jobert²⁶

Grenoble, le 15 décembre 1961

Mon Père,

Que Dieu soit remercié pour vos vingt-cinq années de vie sacer-

²⁵ S. Mędała C.M., ur. 1935, bibliista, czasowo w Rzymie.²⁶ A. Jobert, historyk, profesor uniwersytetu w Grenoble.

dotale et qu'il vous accorde encore de longues années d'activité féconde!

J'ai bien reçu les tirés à part, fort soignés, et je suis en train de les expédier dans la Polonia des deux Mondes. Il m'est bien agréable de trouver au t. XIV de *Nasza Przeszłość* mon nom à côté de celui de mes amis le P. Schletz et Karol Górski. Je vous ai fait envoyer hier le volume du P. Willaert dans la collection *Fliche et Martin*, j'espère qu'il vous parviendra sans trop de retard.

Veillez agréer, mon Père, à l'occasion de Noël, mes vœux les plus cordiaux.

[Ambroise] Jobert

J'espère pouvoir aller vous voir cet été.

24

ANP Res. Sygn. 43

S. Stefania Barwińska²⁷

Warszawa, 16 grudnia 1961

Czcigodny Księżu Profesorze,

Łaska Pana naszego niech zawsze będzie z nami!

Pragnę na sam dzień Jubileuszu przesłać Czcigodnemu Księdzu Profesorowi nasze wspólne zapewnienie pamięci o Nim przed Bogiem i mieć miłą okazję, by wyrazić najlepsze życzenia jak najobfitszej łaski Bożej i błogosławieństwa w pięknej pracy redaktorskiej.

Oby w drugim dwudziestopięcioleciu mniejsze trudności towarzyszyły wydawaniu „Naszej Przeszłości”, a za to jak najwięcej czytelników korzystało z poważnego dorobku historycznego Kościoła w Polsce, tak rzeczowo uprzyjętnionego przez Czcigodnego Redaktora.

Niech mi wolno będzie przy tej okazji, z całego serca podziękować Czcigodnemu Księdzu Profesorowi za wielki trud włożony w redagowanie „Naszej Przeszłości”, a już zupełnie szczególnie za drogi nam numer, w którym opracowana została historia naszego Zgromadzenia. Niech zapłata na miarę trudu, będzie świadomością, że pokolenia całe z kart tych uczyć się będą miłości Powołania i kształtować ideał prawdziwych Sióstr Miłosierdzia.

Łączę wyrazy uszanowania i wraz z Siostrami Urzędniczkami i Sekretarkami pozostaję w miłości Maryi Niepokalanej pokorną służą

S. Stefania Barwińska

²⁷ S. Barwińska, wizytatorka prowincji warszawskiej SS. Miłosierdzia.

25

ANP Res. Sygn. 43

Ks. Prałat Czesław Obtulowicz²⁸

Kraków, 16 grudnia 1961

Przewielebny Księżu Redaktorze!

Doszła mnie wiadomość o srebrnym jubileuszu Księdza Profesora. Proszę więc przyjąć bardzo serdeczne gratulacje i życzenia dalszych łask i błogosławieństw Bożych. Działalność Księdza Redaktora jest rozległa i ważna, bo „Nasza Przeszłość” — tak umiłowana przez Jubilata — wypełnia ogromną lukę w dziejach Kościoła na naszych ziemiach. Są one na pewno godne opracowywania. A to że się o nich pisze jest wielką zasługą Księdza Redaktora. Chociaż to jest wielkim dorobkiem, to mimo wszystko nie wyczerpuje ćwierćwiecza działalności Księdza Profesora. Oby dalsze ćwierćwiecze było obfitsze jeszcze w owoce tak wybitnej pracy kapłańskiej.

Szczęść Boże!

ks. Czesław Obtulowicz

26

ANP Res. Sygn. 43

Biskup Józef Rancans²⁹

17 grudnia 1961

Czcigodny Bracie w kapłaństwie,

racz przyjmując moje serdeczne powinszowania oraz najlepsze życzenia na srebrny jubileusz kapłaństwa, będę pamiętał w memento i ślę błogosławieństwo pasterskie

† Biskup Józef Rancans

P.S.

Mam nadzieję, że XIV tom studiów otrzymam po paru tygodniach.

27

ANP Res. Sygn. 43

Ks. Antoni Mazurkiewicz³⁰

New Haven, 27 grudnia 1961

Czcigodny i Kochany Księżu Redaktorze,
Łaska Pana naszego niech będzie zawsze z nami.

²⁸ Cz. Obtulowicz, ur. 1914, ks., kanonik i pracownik Kurii w Krakowie.

²⁹ J. Rancans, biskup pomocniczy ryski, rezydował w USA.

³⁰ A. Mazurkiewicz C.M. (1877—1963), misjonarz w USA, działacz polonijny.

Bardzo ucieszyła mnie wiadomość o Jego srebrnym jubileuszu kapłaństwa. Obrazek z całą czcią zachowam z obietnicą modlitwy za Niego. Na samą uroczystość ślę moc najlepszych życzeń i wdzięczność za posyłanie „Naszej Przeszłości”. Czytam każdy tom z wielkim zajęciem, bo wieści z dawnych czasów są tak interesujące. Życzę Kochanemu Ojcu dużo zdrowia i łask Bożych w najdłuższe jeszcze lata. Również na święta Bożego Narodzenia i na Nowy Rok przesyłam obfitość błogosławieństw Bożych. Dnia 17 grudnia odprawię Mszę św. za Kochanego Ojca Jubilata w naszym oratorium domowym. Co do mnie starzeję się coraz mocniej, za kilka miesięcy skończę 85 rok życia a kapłaństwa 58, czyli w porządku odwróconym. Tracę coraz gorzej władzę w nogach. Stąd nigdzie nie bywam, a światła widzę tyle co przez okno. Widać Bóg dobry chce, bym na schyłku życia zapomniał o marnościach doczesnych a serce szeroko otworzył dla dawcy prawdziwych szczęśliwości niebieskich. Serdecznie pozdrawiam i polecam się Jego modlitwom.

Szczerze oddany sługa w Chr.

Ks. A. Mazurkiewicz C.M.

28

ANP Res. Sygn. 43

Prof. Aleksander Kossowski³¹

Lublin, 5 stycznia 1962

Wielce Szanowny i Drogi Księżu Redaktorze-Jubilacie!

Z „Tygodnika Powszechnego” z dn. 7 stycznia 1962 r. Nr 1(676) dowiedziałem się, że w niedzielę 17 grudnia ub. r. odbyła się uroczystość 25-lecia Jego kapłaństwa. Proszę przyjmując i ode mnie choć spóźnione, lecz gorące życzenia długich, długich lat zdrowia, owocnej pracy organizacyjnej jako Redaktora „Naszej Przeszłości” oraz dalszych świetnych osiągnięć naukowych.

Wielka jest jego zasługa dla nauki historii Kościoła i kultury katolickiej w Polsce, położona dla naszego społeczeństwa przez założenie i wydawanie znakomicie redagowanego organu „Naszej Przeszłości”. Wszyscy świadomi katolicy przywiązują dużą wagę do tej akcji wydawniczej.

Dzięki inicjatywie i poświęceniu Wielce Szanownego Księdza Redaktora posiadamy czasopismo poświęcone badaniom nad historią Kościoła w Polsce. Dlatego spośród przysługujących Dostojnemu Jubilatowi tytułów wysunąłem na miejsce naczelnego tytułu Redaktora.

³¹ A. Kossowski, zm. 1966, historyk, profesor KUL.

Łączę wyrazy głębokiej Czci i Uznania. Szczerze życzliwy

Aleksander Kossowski

29

ANP Res. Sygn. 43

Biskup Franciszek Jop³²

Opole, 6 stycznia 1962

Czcigodny Księżu Profesorze,

Z otrzymanego dzisiaj „Tygodnika Powszechnego” dowiedziałem się o srebrnym jubileuszu kapłańskim Księdza Profesora.

Choć spóźnione, bardzo jednak serdeczne, życzenia składam Czcigodnemu Księdzu Redaktorowi. Życzę szczególnej opieki Bożej i błogosławieństw Bożych w dalszych, bardzo jeszcze długich, latach pracy, tak dotąd pięknej i dla Kościoła, oraz dla polskiej nauki pożytecznej. W czasach niełatwych podjął Ksiądz Profesor zadanie, zdawałoby się beznadziejne, a jednak jak wspaniałe, jak potrzebne i chlubnie świadczące o żywotności nauki, pielęgnowanej przez Kościół, uwieczniającej w tych licznych rozprawach i artykułach przeszłość, która dobrze świadczy o działaniu Kościoła u nas. Niechże tym trudom, troskom i staraniom dalszym Pan Bóg błogosławi, niech strzeże wydawane z taką wytrwałością czasopiśmo i jego Zaczynającego Redaktora.

Serdecznie Czcigodnego Księdza Profesora pozdrawiam i łączę wyrazy głębokiego szacunku

† Fr. Jop Bp

30

ANP Res. Sygn. 43

Andrzej Rybicki³³

Zakopane, 24 stycznia 1962

Przewielebny i Drogi Księżu,

jakże żałuję, że ominęła mnie możność osobistego uczczenia srebrnego jubileuszu Kapłaństwa — (co uczyniłbym sercem, pełnym gorącej modlitwy, a może i wierszem!), — a zarazem sposobność złożenia podziękowań za pamięć najlaskawszą! — ale... i tu nastąpi nie jakies zwykle: „Albowiem, gdyż itd”, — ale fakt na-

³² F. Jop (1897—1976) biskup pomocniczy sandomierski (1946—52), wikariusz kapitulny w Krakowie (do 1956), potem w Opolu, najpierw administrator, od 1972 pierwszy ordynariusz diecezji opolskiej.

³³ A. Rybicki, zm. 1966, poeta, dramaturg, w czasie wojny związany z teatrem Sodaliskowo we Lwowie, założonym przez ks. Schletza.

prawdę niepowszedni: list Przewielebnego Księdza z dnia 26 XI — doręczono mi niemal dwa miesiące później, bo... wczoraj! Ale umknęła z biegiem czasu forma, została treść; proszę więc przyjąć dzisiaj — życzenia moje codzienne, nieodłączne, najszczerze i najserdeczniejsze. Ujmuję je w następujące słowa:

Kiedy Gratia Divina corda nam umilat,

Niech żyje miłościwy, Srebrzysty Jubilat;

A że jaśnieją Dary Mądrości, Dobroci —

Bóg srebrny jubileusz niech cudnie ozłoci!

Ręce Przewielebnego Księdza całuję,

Najstarsza Sodaliska

Andrzej Rybicki

31

ANP Res. Sygn. 56

Jerzy Mendrok

Koniaków, 26 września 1962

Szanowna Redakcjo.

Ja niżej podpisany i jeszcze wcale Wam nieznanym zapytuję się Was uprzejmie, żebym chciał poznać Wasze wydawnictwo „Nasza Przeszłość” o którym to wydawnictwie się dowiedziałem z tygodnika „Gość Niedzielny”, więc chciałbym na razie nabyć choć jeden tom, więc proszę Pana uprzejmie mnie poinformować i przysłać mi jakieś druki o tem Waszym wydawnictwie lub mi przyslijcie 1 tom jako niby dar dla krewnego (to wolno wysłać) a ja Wam wyszłą należytość przekazem Pocztowym z Polskiego Cieszyna przez znajomego. Więc oczekuję odpowiedzi zadawalniającej i załączam znaczek pocztowy na odpowiedzi i kreślę się

Mendrok Jerzy

[...]

32

ANP Res. Sygn. 74

Arcybiskup Bolesław Kominek³⁴

Ordynariusz Wrocławski

Wrocław, 16 lutego 1963

Łaskawy Księżu Redaktorze!

Otrzymałem 16-ty tom „Naszej Przeszłości”. Jak najserdeczniej dziękuję. Jestem pełen szczerzego podziwu dla Księdza Profesora.

³⁴ B. Kominek (1903—1974) dr filozofii, administrator w Opolu (1945—51), rządcą we Wrocławiu (1956—72), arcybiskup metropolita wrocławski, od 1972, 1973 kardynał.

Jego dzieła. Choć nie jestem historykiem, doceniam i wyczuwam ogromny wysiłek naukowy tkwiący w dotychczasowych 16-tu tomach Wydawnictwa „Naszej Przeszłości”. Opracowania źródłowe, monografie, biografie, miscellanea i actualia o sytuacji Kościoła w Polsce — to wszystko razem stanowi jakąś wielką kulturalną całość, która łączy przeszłość i terażniejszość — i niewątpliwie rzutuje także na przyszłość — ostatni XVI numer „Naszej Przeszłości” jest tego pięknym przykładem.

Zyczę również szczęśliwej ręki dla dalszych numerów i jak najserdeczniej jeszcze raz dziękuję za pamięć i dotychczasowe tomy.

Z wielkim szacunkiem dla Osoby Księdza Profesora i Jego dzieła pozostają

† Bolesław Kominek
Arcybiskup wrocławski

33

ANP Res. Sygn. 56

Prof. dr Alojz Miśkovič

Bratysława, 29 września 1963

Przewielebny Księżę Profesorze,

w historyczny dzień nowego otwarcia II watykańskiego Soboru, zgłaszam się do Przewielebnego Księdza Profesora, ten którego przed jakimś czasem opowiedział u Księdza Profesora uczeń Księdza Stanisław Molecki od księży Pijarów.

Nazywam się Alojzy Miśkovič a jestem profesorem historii Kościoła na Teologicznym Fakultecie im. św. Cyryla i Metodego w Bratysławie. Oprócz historii wykładam także język starosłowiański.

Interesuję się przede wszystkim chrystianizacją Słowian, przede wszystkim Słowaków [...] A ponieważ jest mi wiadomo, że Ks. Profesor się trudni przeszłością dziejów katolickiego Kościoła w Polsce, bardzo się ucieszył, że za pośrednictwem Ks. Moleckiego zdarzyła mi się możliwość nawiązać stosunki z tak wybitnym fachowcem w tej dziedzinie, jakim jest Ks. Profesor. Będę więc bardzo wdzięczny, jeśli mi Ks. Profesor coś poradzi w kierunku moich naukowych interesów. Z drugiej strony stoję a będę stał zawsze Przewielebnemu Ks. Profesorowi w każdym kierunku k dyspozycji, o ile bym mógł w czym być do pomocy. Na ostatek przepraszam Przewielebnego Księdza Profesora, że moja polszczyzna nie je dosyć poprawna i korektna.

Z Chrystusowym pozdrowieniem, szczerze oddany

Dr Alojz Miśkovič [...]

34

ANP Res. Sygn. 75

Kardynał Stefan Wyszyński
Prymas Polski

Warszawa, 16 stycznia 1965

Przewielebny Księżę Redaktorze,
przekazuję odpis listu Sekretariatu Stanu, zawierającego podziękowanie za dar Redakcji — kompletu Wydawnictwa, które złożyłem osobiście Ojcu Świętemu.

Raduję się z uznania, które spotkało Redakcję.

List można wydrukować w „Naszej Przeszłości”³⁵.

Zyczę owocnej pracy w Roku Bożym 1965

z błogosławieństwem

† Stefan kard. Wyszyński

35

ANP Res. Sygn. 75

Kardynał Karol Wojtyła³⁶

Kraków, 14 maja 1966

Czcigodnemu Księdzu Profesorowi,
w imieniu własnym i Archidiecezji Krakowskiej raz jeszcze składam serdeczne Bóg zapłać za udział w uroczystościach milenijnych w Krakowie, w szczególności dziękuję za prelekcję wygłoszoną podczas uroczystej sesji Episkopatu Polski w Katedrze Wawelskiej w dniu 7 bm.

Proszę przyjmając wyrazy wspólnej wdzięczności Ludu Bożego i Duchowieństwa całej Archidiecezji

† Karol Wojtyła

36

ANP Res. Sygn. 71

O. Generał William Slattery

Roma, le 18 Avril 1967.

Monsieur et très cher Confrère,

La Grâce de N.S. soit avec nous toujours!

Le tome XXV de votre collection sur l'histoire de l'Eglise en

³⁵ Druk: Pismo Sekretariatu Stanu Ojca św. do Prymasa Polski, NP 21: 1965 s. 5—6.

³⁶ K. Wojtyła, ur. 1920, docent KUL, biskup pomocniczy krakowski od 1958, od 1964 arcybiskup metropolita krakowski, 1967 kardynał.

Pologne m'est parvenu hier; et je tiens à vous remercier pour ce nouvel envoi, tout en vous félicitant pour votre fécondité littéraire qui fait honneur à votre chère Province de Pologne.

Vous renouvelant mes sentiments de particulière bienveillance je vous assure de mes prières reconnaissantes et me redis en N.S.

Votre tout dévoué
William M. Slattery, C.M.
Sup. Gén.

37

ANP Res. Sygn. 44

Arcybiskup Bolesław Kominek
Ordynariusz Wrocławski

Wrocław, 17 czerwca 1971

Czcigodny Księżę Redaktorze!

Na progu srebrnego jubileuszu „Naszej Przeszłości” pragnę dać wyraz mojej szczerzej radości z powodu niezwykle cennego dla historii Kościoła w Polsce i katolickiej kultury naszego Narodu, periodyku.

W ciągu ubiegłego dwudziestopięciolecia ukazało się na łamach „Naszej Przeszłości” wiele interesujących prac monograficznych, rozpraw, artykułów i recenzji obejmujących niezwykle szeroki wachlarz zagadnień i problemów: ukazały się cenne prace z zakresu hagiografii kościelnej, które wyświełtają wiele spornych i niejasnych dotąd zagadnień z życia św. Świerada — pierwszego świętego Polaka, św. Wojciecha, św. Stanisława Biskupa i innych. Pracami trzeba się cieszyć tym bardziej, iż wypełniają one poważną lukę w tej właśnie dziedzinie naszej historiografii kościelnej. Poważny dział stanowią prace dotyczące biografii wybitnych osobistości polskich, które wywarły poważny wpływ na rozwój dziejów Kościoła w Polsce. Moje gratulacje pragnę w szczególności sposób objąć także te tomy, gdzie sporo miejsca poświęcono przeszłości pojedynczych diecezji, zakonów i zgromadzeń zakonnych tak męskich, jak i żeńskich i że przy tym dziale nie pomijano tematyki związanej z Ziemią Zachodnią. Również szereg wartościowych pozycji posiadają takie dziedziny wiedzy historycznej, jak kultura i oświata kościelna, historia życia wewnętrznego, historia teologii itp.

Ufam, że dotychczasowe prace jak też i nowe, które ukażą się w przyszłości na łamach „Naszej Przeszłości” przyczynią się w wysokim stopniu do lepszego poznania dziejów Kościoła i popularyzacji wiedzy historycznej. Przyczyni się to niewątpliwie do opracowania nowoczesnego podręcznika historii Kościoła w Polsce.

Myśląc o zasłużonym jubileuszu „Naszej Przeszłości” trzeba powiedzieć, że to przede wszystkim święto Jego Zaczynającego Redaktora. To dzięki niestrudzonemu wysiłkom i zabiegom Księdza Profesora ujrzało światło dzienne to nieocenione już dziś dla kultury katolickiej dzieło. Dzięki skupieniu wokół siebie wybitnych uczonych i znakomitych współpracowników Ksiądz Redaktor umiał swojemu piśmiu nadać wysoki poziom naukowy a zarazem charakter autentycznego pisma katolickiego. Ten autentyzm katolicki i wysoki poziom naukowy przetrwa w olbrzymiej mierze z licznych prac wchodzących na stronicie „Naszej Przeszłości” spod pióra Jej Najczelniejszego Redaktora.

Niechże, Drogi Księżę Profesorze, Bóg obficie wynagrodzi ten niezmordowany wysiłek na polu tak wspaniałej pracy naukowej i redakcyjnej a Matka Najświętsza Jasnogórska — Stolica Mądrości wyprasza stale u Syna Swego potrzebne łaski.

Łącząc wyrazy najszczerzej życzliwości całym sercem błogosławie Czcigodnemu Księdzu Profesorowi, Pracownikom redakcyjnym i wszystkim Współpracownikom „Naszej Przeszłości”. Szczęść Boże na nowe lata — ku złotym godom Waszego wytrwałego dzieła.

† Bolesław Kominek
Arcybiskup Wrocławski

38

ANP Res. Sygn. 44

Gerhard Zoebe³⁷

Landgerichtsdirektor, Frankfurt a/M.

z. Z. Mittendwald, 9 Juli 1971

Lieber Freund Alfons!

Im September feiert „Nasza Przeszłość” sein silbernes Jubiläum. Gewiss werden aus vielen Teilen der Welt Glückwünsche hierzu eintreffen. So will auch ich nicht fehlen und Dir und Deinem Redaktionsstab von Herzen gratulieren. Mit „Notre Passé” hast Du ein Werk geschaffen, das in die Geschichte eingehen dürfte. Da es etwa 60 Millionem Menschen gibt, die polnisch lesen können, hat und wird auch in Zukunft Dein „Kind” vom Erfolg begleitet sein, wenn nicht etwas Unvorhergesehenes dazwischen kommt.

Was ich besonders an den Büchern schätzte, war die wissenschaftliche Wiedergabe der Ereignisse.

Ich habe mir darum erlaubt, eine kurze Rezension von „Nasza Przeszłość” zu verfassen und werde sie an zwei historisch interessierte deutsche Institute senden. Eine Durchschrift lege ich für

³⁷ G. Zoebe, dyrektor sądu krajowego we Frankfurcie n. Menem (RFN).

Dich bei. Bei Deiner guten Gesundheit ist es möglich, dass auch das „Goldene Jubiläum“ im Jahre 1996 noch Dich als Chefredakteur erreicht. Selbst wenn es anders wäre, wünsche ich diesem historischen Werk und seinem Schöpfer von Herzen alles Gute und zwar als ein Deutscher, der einige Jahre in Polen verbrachte und den Wert der polnischen Kultur und die Liebenswürdigkeit der Polen kennengelernt hat.

Am besten schliesse ich mit dem Ausruf „sto lat“ und bleibe stets Dein getreuer

Gerhard Zoebe

39

ANP Res. Sygn. 44

Biskup Bohdan Bejze ³⁸

Łódź, 30 sierpnia 1971

Czcigodny Księżu Redaktorze, dziękuję uprzejmie za zaproszenie do udziału w symposium, które ma się odbyć w Krakowie z okazji 25-lecia wydawnictwa „Nasza Przeszłość”. Żałuję, że z powodu zajęć na terenie diecezji łódzkiej nie będę mógł w tej pięknej uroczystości uczestniczyć. Pragnę wszakże przynajmniej tą drogą przekazać Księdzu Redaktorowi gorące gratulacje z racji wspaniałego dorobku wiedzy historycznej, jaki zawierają wydane dotychczas tomy „Naszej Przeszłości”. Znaczenie tych tomów dla nauki i dla chrześcijańskiej kultury byłoby w każdym okolicznościach doniosłe; wyjątkowej wymowy nabiera ono obecnie: na progu drugiego tysiąclecia chrześcijaństwa w naszym kraju i w toku realizacji soborowego programu odnowy. W tego rodzaju bowiem sytuacji szczególnie aktualne i ważne staje się zadanie gruntownego poznania naszych dziejów i, w następstwie tego poznania, dokładne określenie naszej terażniejszości.

W takim przekonaniu proszę Księdza Redaktora o przyjęcie także moich najlepszych życzeń: pełnej pomyślności w dalszej pracy nad „Naszą Przeszłością” — niech zyskuje sobie najznakomitszych współpracowników, niech nas oświeca w sprawach przeszłych, byśmy skutecznie podejmowali i wykonywali nasze zadania terażniejsze — dla coraz lepszej przyszłości.

Łączę zapewnienie o głębokim uszanowaniu i jedności w Bogu

† Bohdan Bejze

³⁸ B. Bejze, ur. 1929, docent, od 1963 biskup pomocniczy łódzki.

40

ANP Res. Sygn. 44

Biskup Andrzej Wronka ³⁹

Wrocław, 8 września 1971

Czcigodny i Drogi Księżu Redaktorze, całym sercem dziękuję za miłe zaproszenie na symposium z okazji 25-lecia wydawnictwa „Nasza Przeszłość”. Niestety przyjechać nie mogę, gdyż na ową niedzielę mam już przyjęty obowiązek duszpasterski. Wszystkie numery „Naszej Przeszłości” mam u siebie. Często się w niej rozczytuję. Redagowana jest bardzo interesująco. Dużo daje z polskiej kultury kościelnej.

Dziękuję Księdzu Profesorowi za to niezmordowane obdarzanie nas tym wydawnictwem i życzę Pomocy Bożej dla dalszych publikacji, gdyż są chlubą teologii w Polsce.

Pozostaję z wyrazami czci i serdecznego oddania w Chrystusie

† Andrzej Wronka

41

ANP Res. Sygn. 44

Prowincjał jezuitów o. Stanisław Nawrocki

Kraków, 11 września 1971

P.T. Redakcja „Nasza Przeszłość”

W imieniu naszej zakonnej Prowincji i własnym pragnę tą drogą przesłać na ręce Przewielebnego Księdza Redaktora dla całego Zespołu Redakcji Jubilata — wydawnictwa „Nasza Przeszłość” serdeczne gratulacje z okazji srebrnego jubileuszu ogromnie dla kultury polskiej i katolickiej zasłużonej Instytucji, która niezmożenie, w sposób nowoczesny przybliżyła nam wspaniałe dzieje polskiego Kościoła przez minione wieki, wydobywając z ukrycia mroków historii wielkie postaci i czyny zasłużonych Polaków i Polek, by wobec nawały laicyzacji i sekularyzacji ukazywać światu dziejącą rolę Kościoła.

Życzymy wszystkim dalszych wspaniałych sukcesów tej ogromnie ważnej i owocnej pracy dla kultury katolickiej Polski.

Z należnym poważaniem w Panu

ks. Stan. Nawrocki T.J.
prowincjał

P.S. Wezmę udział w uroczystym Symposium w dniu 19 bm.

³⁹ A. Wronka (1897—1974), dr filozofii, 1957—1974 biskup pomocniczy wrocławski.

42

ANP Res. Sygn. 44

Biskup Franciszek Jop

Opole, 14 września 1971

Czcigodny Księżu Redaktorze.

Dziękuję za zaproszenie na uroczyste sympozjum, mające się odbyć w Krakowie 19 września br. z okazji 25-lecia Wydawnictwa „Nasza Przeszłość”.

Jak najchętniej wziąłbym udział w tym obchodzie, lecz wyznaczona już wcześniej czynność liturgiczna na tutejszym terenie nie pozwala mi na wyjazd.

Pragnę więc listownie złożyć na ręce Czcigodnego Księdza Redaktora swe serdeczne gratulacje dla „Naszej Przeszłości”, obchodzącej swój srebrny jubileusz, oraz życzenia pomyślnego rozwoju i dalszej długiej pracy dla dobra nauki polskiej w następnych dziesięcioleciach.

Dotychczasowe osiągnięcia „Naszej Przeszłości” są bardzo duże i stawiają ją w rzędzie najbardziej zasłużonych Wydawnictw naukowych poświęconych historii.

Wielkie są również zasługi Czcigodnego Księdza Redaktora, Założyciela i pierwszego oraz jedyne dotąd Redaktora „Naszej Przeszłości”, którego woli i niestrudżonym wysiłkom Czasopismo zawdzięcza swe istnienie i utrwaloną już dzisiaj pozycję naukową.

Niech więc i dalsze lata będą pomyślne dla Czcigodnego Księdza Redaktora i dla „Naszej Przeszłości”.

Proszę przyjmując, Drogi Księżu Redaktorze, wyrazy mojego głębokiego szacunku i poważania.

† Fr. Jop Bp

43

ANP Res. Sygn. 44

Doc. dr Andrzej Grabski ⁴⁰

Łódź, 16 września 1971

Przewielebny i Drogi Księżu Profesorze!

Długo rozmyślałem nad sposobem przybycia osobiście na Stradom, aby wziąć udział w Jubileuszu Przewielebnego i Drogiego Księdza Profesora i „Naszej Przeszłości”. Niestety sytuacja domowa [...] nie pozwala mi na opuszczenie domu [...] A bardzo pragnąłbym osobiście przekazać Drogiemu Jubilatowi moje uczucia i myśli, przede wszystkim zaś podkreślić ogromne społeczne znaczenie tej misjonarskiej roboty, jaką jest długi szereg tomów „Naszej

⁴⁰ A G r a b s k i, historyk, docent Uniwersytetu Łódzkiego.

Przeszłości”. Chciałbym powiedzieć, że ta redakcyjna dobra robota, mimo przeszkód i przeciwności, dokumentując rolę katolików w budowaniu dawnej i nowej Polski, w codziennej pracy i walce, gdy ją podejmował naród, świadczy o tym, co niektórzy zdają się rozumieć, że ta nasza katolicka przeszłość, o której pisze „Nasza Przeszłość”, jest naprawdę przeszłością wszystkich nas, niezależnie od wszystkich różnic ideowych, jakie były, są i będą. Praca, której owocem jest „Nasza Przeszłość” jest więc wielką robotą zmierzającą do optymalnego rozwiązania wszelkich konfliktów [...] To śmiały i więcej jeszcze, osobiście powiedzieć Przewielebnemu Księdzu Profesorowi w dniu Jego Jubileuszu, który jest też świętem nas wszystkich, autorów „Naszej Przeszłości” i jej przyjaciół. A jak tylko będę mógł przybyć osobiście, przekażę raz jeszcze te myśli.

Oddany

Andrzej Grabski

44

ANP Res. Sygn. 44

Ks. Prof. Dr Marian Rechowicz ⁴¹

Lublin, 16 września 1971

Najczcigodniejszy Księżu Redaktorze!

Z powodu zbliżającego się Zjazdu Teologów Polskich w Lublinie, nie mogę wziąć udziału w pięknej uroczystości z okazji 25-lecia Wydawnictwa „Nasza Przeszłość”. W Imieniu Instytutu Historii Kościoła na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim i osobiście, jako jeden z autorów, którzy mieli zaszczyt korzystać z łam cennego Wydawnictwa, przesyłam serdeczne gratulacje z powodu osiągnięć, które „Naszą Przeszłość” już wpisały na karty Nauki Polskiej. Życzę również „Naszej Przeszłości” pod kierownictwem Księdza Redaktora dalszych lat świetnego rozwoju

Łączę wyrazy czci najgłębszej i oddania

Ks. Marian Rechowicz

45

ANP Res. Sygn. 44

Jan Kopiec ⁴²

Bytom, wrzesień 1971

Czcigodny Księżu Redaktorze.

Przedemną leżą 34 tomy „Naszej Przeszłości”. Ileż pięknych

⁴¹ M. Rechowicz, ur. 1910, historyk, profesor i rektor KUL, od 1974 biskup w Lubaczowie.

⁴² J. Kopiec, ur. 1947, ks. mgr, wikariusz w Zabrze-Rokitnicy.

myśli i refleksji rodzi się w dniach srebrnego Jubileuszu jego pierwszego, dotychczasowego Redaktora.

Jestem rówieśnikiem drugiego tomu — człowiekiem młodym, który wiele musi się uczyć patrzeć i wyciągać wniosków.

Ukochanie dziejów ojczystych, umiłowanie Kościoła i uwzględnienie Jego roli w kształtowaniu oblicza naszego narodu — poddyktowało Księdzu Profesorowi zainicjowanie wydawania tego periodyku. Dwudziestopięcioletni już trud, czasem w pojedynkę, przed ogromną masą problemów różnego kalibru — dziś wydaje swój owoc. Nie ma już dziś historyka w Polsce i za granicą — nie tylko kościelnego — który by nie musiał uwzględniać ogromnego materiału i historii dziejów ojczystych zaklętych przedziwnie w te tomy. To cieszy i wyzwala impuls do upartej pracy nad pogłębieniem znajomości tych dziejów w takich rozmiarach, na ile warunki zewnętrzne pozwalają.

Na ten piękny Jubileusz proszę przyjąć najlepsze życzenia dalszych sukcesów przy Bożej pomocy oraz wyrazi serdecznego podziękowania za tak piękne Wydawnictwo.

Stały czytelnik
alumn Jan Kopiec

46

ANP Res. Sygn. 44

Dr Leon Koczy⁴³

[Glasgow] 28 stycznia 1972

Przewielebny Księżu Profesorze!

Niech mi wolno będzie dołączyć się do chóru rodaków, którzy składają będą Waszej Przewielebności życzenia na podwójny jubileusz, bo i na 60-lecie urodzin i na 25-lecie „Naszej Przeszłości”.

Zagadnienia dziejów Kościoła w Polsce a chrześcijańskiej kultury w ogóle zawsze mnie zajmowały i zajmują, toteż z pewnym tytułem mogę osądzić redagowane przez Waszą Przewielebność Pismo — oczywiście z największym uznaniem.

Oby Bóg błogosławił temu zbożnemu dziełu a jego twórcę darczył długimi latami zdrowia w służbie dla Boga i Ojczyzny.

Z prośbą o modlitwy oddany

L. Koczy

⁴³ L. Koczy, dyr. Biblioteki w Instytucie Historii Gen. Sikorskiego w Glasgow (Szkocja).

47

ANP Res. Sygn. 44

Ks. Infułat dr Antoni Liedtke

Pelplin, 5 luty 1972

Drogi Przyjacielu i Dostojny Jubilacie,
niezyczliwe fatum pozbawiło mnie ponownie przyjemności uczestniczenia w tak wspaniałej uroczystości, jaka odbyła się w Katowicach dla uczczenia Ciebie i Twojego dzieła.

We wrześniu musiałem być w Lublinie, a teraz w styczniu recyduwa grypy „przykuła mnie do łoża”, czego skutki jeszcze dotkliwie odczuwam, nie wychodząc w ogóle z chałupy.

Nadesłany XXXVI tom, godna zaiste Księga Pamiątkowa z imponującą bibliografią Twoich publikacji, z doskonałym biogramem, z świetną charakterystyką i naprawdę zasłużoną oceną dorobku 25-lecia wyteżonej i ofiarnej — a wiem w jakich warunkach — pracy, pogłębił moje dla Ciebie uczucia szacunku i przyjaźni.

A lektura Księgi kojąco podziałała nie tylko na ducha, ale nawet na ciało, bo jakoś lepiej się poczułem. Czytając listy gratulacyjne dostojników kościelnych, bardzo się cieszyłem z ich zrozumienia dla wartości dociekań historycznych oraz ich uznania dla dokonanego przez Ciebie dzieła.

Wobec ich gratulacji moje życzenia są nikłym bladym odbłaskiem pięknie i dostojnie wypowiedzianych stwierdzeń, ale niemniej są szczere i serdeczne, a mieszczą się w pragnieniu, aby Niebiosa błogosławiły Ci we wszystkich Twoich pracach i zamierzeniach na dalsze lata, daj Boże, jak najdłuższe. A „Naszej Przeszłości” życzę jak najświetniejszą przyszłość.

Bardzo się też ucieszyłem z nadesłanych odbitek, tym razem prezentujących się „przyzwoicie” — dzięki oprawie z nadrukiem[...]

A propos — oba egzemplarze „Księgi” wysłane na adres Kurii są niestety zdefektowane (brak końca art. bpa Urbana — w ogóle jednego arkusza wydawn., a w to miejsce powtarza się „Głos przyjaciela” K. Lewickiego); poradziłem, aby odesłano je celem wymiany.

Kończy się papier — kończę wobec tego swe życzenia, serdecznie Cię pozdrawiając

Twój

Antoni

48

ANP Res. Sygn. 44

Ks. Prałat Joseph Gottschalk⁴⁴

Fulda, 29 Februar 1972

Lieber Herr Professor Dr. Schletz!

Vielmals danke ich Ihnen für die freundliche Zustellung von Band 36 Ihrer Zeitschrift „Nasza Przeszłość“, der Ihnen zum 25. Jahrtag Ihrer segensreichen Tätigkeit als Redaktor dieser Zeitschrift gewidmet ist. Mit besonderer Freude habe ich Ihr Foto gesehen, Ihre kurze Biographie und das Verzeichnis Ihrer Opera gelesen. Bereits 1932, also mit 21 Jahren haben Sie Ihre schriftstellerische Tätigkeit aufgenommen, eine Seltenheit.

Bedeutsam in diesem Band ist die Arbeit von Bischof W. Urban über die Jakobuskirche in Neisse, die nach der Zerstörung 1945 so wunderbar wiederaufgebaut worden ist. Auch der Beitrag über Kardinal Bertram hat mich interessiert; allerdings vermag ich aus Kenntnis seiner Persönlichkeit das Urteil „ungerecht“ (Seite 305) nicht zu unterschreiben.

Nehmen sie bitte zu Ihrem Jubiläum als Redakteur auch von mir herzliche Glück- und Segenswünsche entgegen! Wir alle bemühen uns, die Wahrheit zu finden über alle Grenzen hinweg.

Gottes segnen begleite weiterhin Ihr so eifriges Schaffen! Mit herzlichem Dank und vielen Grüßen bleibe ich

Ihr

Joseph Gottschalk

49

ANP Res. Sygn. 44

Ks. Michał Woroniecki⁴⁵

[Rożana] 17 maja 1972

Drogi Księżu Alfonsie!

Dawno otrzymałem XXXVI tom N.P. i dawno zbieram się listownie podziękować, choć myślowo uczyniłem to po wzięciu do ręki Twojej przesyłki. Zaskoczył mnie Twój jubileusz, zupełnie go przeoczyłem. „Księga pamiątkowa” z okazji 25-lecia pracy redakcyjnej zgromadziła wszystko o Twojej dotychczasowej owocnej pracy przekazała wielki Twój trud, organizacyjny zmysł, zamiłowanie dla historii Kościoła i Zgromadzenia. Zebrała także wyrazy wdzięczności przesłane Ci przez tak wysokie osobistości.

⁴⁴ J. Gottschalk ks., historyk w Hildesheim (RFN), redaktor „Archiv für Schlesische Kirchengeschichte”.

⁴⁵ M. Woroniecki C.M., proboszcz w Rożanie (Białoruś).

Co do mnie, to cieszę się z pięknych i użytecznych rezultatów pracy Twojej, podziwiam niespożyta energię i choć mało ważne i w dodatku spóźnione są moje życzenia — przyjmij je drogi ks. Alfonsie z przyjaznego Ci serca. Ciągnij dalej, pomnażaj tomy a Stwórca niech pomnaża sił fizycznych i duchowych.

Dziękuję za pamięć. Pozdrowienia serdeczne

ks. Michał Woroniecki

50

ANP Res. Sygn. 45

Arcybiskup Antoni Baraniak

Poznań, 24 lutego 1975

Przewielebny Księżu Redaktorze!

Proszę mi wybaczyć, że nie zjawiłem się w Krakowie w poniedziałek dnia 17 lutego tak jak zamierzałem. Zostałem bowiem zawezwany na nagłą konferencję do Warszawy, musiałem przez to skrócić pobyt w Krynicy i przez Kraków przejeżdżałem w nocy z niedzieli na poniedziałek. Konferencja ta, o której dowiedziałem się bardzo późno, pokrzyżowała moje plany. Szczególnie było mi przykro, że nie mogłem spełnić życzenia Księdza Redaktora i uczestniczyć w zaplanowanej uroczystości.

Proszę jednak przyjąć z okazji 30-lecia założenia „Naszej Przeszłości” bardzo serdeczne gratulacje i życzenia. Ksiądz Redaktor od samego początku prowadzi to wspaniałe dzieło i może cieszyć się wielkimi wynikami swej mozolnej pracy. Jest to niewątpliwie ogromnie wielki wkład do kultury polskiej i do lepszego poznania dziejów Kościoła Katolickiego w Polsce.

W związku z tym jubileuszem życzę z całego serca, aby Ksiądz Redaktor przez wiele jeszcze lat prowadził to dzieło i mógł katolickiemu społeczeństwu polskiemu przekazywać nadal coraz wnikliwsze i pełniejsze poznanie naszych ojczyrstych dziejów.

Szczególną radość sprawia mi wiadomość, że ukazał się tom 42 „Naszej Przeszłości”, poświęcony w całości ś.p. Księdzu Kardynałowi Hlondowi. Tom ten przypomniał społeczeństwu polskiemu wielką postać Prymasa Hlonda, który stanął w tak burzliwych czasach na straży sumienia Narodu.

Chętnie spełniam życzenia Księdza Redaktora i przesyłam w załączeniu jedną nadbitkę mojego artykułu z dedykacją oraz fotografię kolorową, która pozwoli również na ustalenie koloru moich oczu, o co również zapytywał Ksiądz Redaktor (niebieski).

Polecam Księdza Redaktora i wszystkie jego prace opiece Maryi Matki Kościoła i życząc wszelkiej pomyślności, przesyłam serdeczne błogosławieństwo

† Antoni Baraniak
Arcybiskup Metropolita

51

ANP Res. Sygn. 45

Dr Piotr Bogdanowicz ⁴⁶

Zakopane, 15 kwietnia 1975

Czcigodny i Przewielebny Księżu Profesorze!

Dowiedziawszy się z prasy o wręczeniu Przewielebnemu Księdzu Profesorowi pamiątkowego medalu z okazji Trzydziestej Rocznicy założenia Instytutu Wydawniczego „Nasza Przeszość”, śpieszę i ja, jako jeden z korzystających z zaszczytnych łam „Naszej Przeszości”, wyrazić głęboką radość z tego faktu, przyłączyć się przynajmniej duchowo do jego fundatorów i złożyć Jubilatowi Czcigodnemu maksimum najlepszych życzeń na przyszłość. Niech Matka Boża uprosi Przewielebnemu Księdzu Profesorowi maksimum zdrowia, sił, i w ogóle Łask Bożych potrzebnych do dalszej kontynuacji Swojego wspaniałego Dzieła. Nigdy nie zapomnę, że „Nasza Przeszość” pierwsza podała mi rękę w izolacji i wydrukowała pierwszą moją pracę naukową w nr 10. Za nią poszły następne. Niech Bóg obficie wynagrodzi pod każdym względem.

Proszę przyjąć wyrazy najgłębszej czci i całkowitego oddania w Chrystusie

Piotr Bogdanowicz

52

ANP Res. Sygn. 45

Ks. Ignacy Posadzy T.Chr. ⁴⁷

Puszczykowo, 24 kwietnia 1975

Wielce Czcigodny i Drogi Księżu Profesorze!

Jak najserdeczniej dziękuję za ostatni list. Zwłaszcza poczyniona obietnica sprawiła mi dużo radości.

Z zapartym oddechem przeczytałem w „Słowie Powszechnym” artykuł, tak wysoko oceniający działalność Księdza Profesora oraz Jego Wydawnictwa. Z artykułu tego dowiedziałem się też, że Ojciec św. przyjął Księdza Profesora na specjalnej audyencji.

⁴⁶ P. Bogdanowicz, dr filozofii, historyk.

⁴⁷ I. Posadzy, ur. 1898, ks. współzałożyciel i przełożony gen. Towarzystwa Chrystusowego.

Na to wyróżnienie Ksiądz Profesor w pełni zasłużył, przyczyniając się swoją pracą naukową i wydawniczą do uwypuklenia zasług Kościoła w naszej polskiej rzeczywistości.

Zyczę Drogiemu Księdzu Profesorowi wszelkiego dobra duchowego oraz dalszych osiągnięć w Jego zbożnej działalności.

Łączę wyrazy należnej czci oraz braterskie pozdrowienie w przyjaźni oddany i wdzięczny

Ks. Ignacy Posadzy T.Chr.

53

ANP Res. Sygn. 45

S. Karolina Walesiak ⁴⁸

Warszawa, 20 maja 1975

Czcigodny Księżu Redaktorze,

Łaska Pana naszego niech zawsze będzie z nami!

W Roku Świętym 1975, który jest jednocześnie rokiem 30-letniego Jubileuszu Wydawnictwa „Nasza Przeszość”, którego Czcigodny Ksiądz jest Założycielem, Zarząd i wszystkie Siostry Miłosierdzia Prowincji Warszawskiej, przesyłają wyrazy uznania dla jego wielkiej i owocnej pracy nad studiami z dziejów Kościoła i kultury katolickiej w Polsce.

Zdajemy sobie sprawę, jak ogromne dobro dokonało się w ciągu tych lat trzydziestu, gdy na łamach „Naszej Przeszości”, dzięki staraniom Czcigodnego Księdza Redaktora, można było ocalić od zapomnienia, ukazać i uczcić tyle wybitnych postaci z przeszłości Narodu.

Jesteśmy szczerze wdzięczne Czcigodnemu Księdzu Redaktorowi za Jego stosunek do Sióstr Miłosierdzia Prowincji Warszawskiej, zawsze pełen uwagi, aby czynnie nam pomóc w pracach nad historią Prowincji, aby nam ukazać możliwość wydobycia ze skarbcza przeszłości przykładów i światła — dla dzisiejszego pokolenia Sióstr Miłosierdzia.

Jesteśmy wdzięczne za każdy tom „Naszej Przeszości”, który stanowi dziś cenny zbiór czterdziestu dwu tomów w naszej bibliotece i w bibliotekach w domach Prowincji. To Ksiądz Profesor pierwszy, w XII tomie, dał nam źródłową historię wszystkich polskich Prowincji Sióstr Miłosierdzia.

Zaszczycone jesteśmy darem otrzymanym z rąk Ks. Redaktora w dniu 7 kwietnia 1975: brązowym medalem, wydanym z okazji trzydziestolecia pracy wydawniczej „Naszej Przeszości”. A nade wszystko wdzięczne jesteśmy za pełen życzliwości stosunek do

⁴⁸ K. Walesiak, wizytatorka prowincji warszawskiej SS. Miłosierdzia.

Sióstr zajętych pracą archiwalną i prowadzących Sekretariat Prowincji Warszawskiej.

Niech Maryja Niepokalana błogosławi na dalszy trud twórczych poszukiwań i osiągnięć i sama strzeże jasnego płomienia „ognia przeszłości” który „non extinguetur”!

Łączę wyrazy głębokiej czci i zapewniam o modlitwie, jako dowodzie wdzięczności Sióstr Miłosierdzia Prowincji Warszawskiej.

S. Karolina Walesiak
Wizytatorka

54

ANP Res. Sygn. 58

O. Wojciech Groenwald⁴⁹

St. Bartholomä [Austria], 17 stycznia 1976

Najprzewielebniejszy Księżu Profesorze!

Trudno mi określić radość, jaką mną zawładnęła po otrzymaniu listu od Księdza Profesora. Zdaję sobie sprawę z tego, że moja powinnością było już dawno dać znać Księdzu Profesorowi o swojej egzystencji. „Naszą Przeszłość” otrzymuję regularnie[...] Ostatni „przemyski tom” nie zagościł u mnie ani godziny, bo sporo tutaj księży z diecezją przemyską związanych [...]

Rodacy odwiedzają mnie często [...] W tutejszych kręgach naukowych mam już sporo znajomości. Naukowcy są wzajemnie bardzo życzliwi. Wiele się od nich nauczyłem i chyba też wiele im pokazałem, bo wg mego zdania to polska szkoła historyczna i metodologia stoją wyżej, aniżeli tutejsze, zachodnioeuropejskie.

Kończąc, przesyłam Księdzu Profesorowi wyrazy najszczerzego szacunku oraz uznania i pozostaję oddanym w Chrystusie.

o. Wojciech O. Cist.

55

ANP Res. Sygn. 71

O. Generał James W. Richardson

Roma, 20 January 1976

Dear Father Schletz!

The grace of Our Lord be with us forever!

I just received the copy of your 1975 „Studies of the History of the Church and of Catholic Culture in Poland” and I want to congratulate you.

⁴⁹ W. Groenwald, cysters ze Szczyrzyca, historyk, uczeń ks. Schletza.

The book presents a very attractive appearance, to say with first impresses of the reader. Although I cannot read the contents personally, I am told by those who can that it is truly an excellent presentation. May it do much good for all who read it.

I don't think that is too late in this new year to wish you all the graces and blessings of the good Lord. May He continue to bless all that you are doing for Him and for the Community and the Church.

Your devoted confrere in St. Vincent

James W. Richardson C.M.
Superior General

56

ANP Res. Sygn. 45

Ks. Jan Kopiec

Zabrze-Rokitnica, 8 września 1976

Kochany Księżu Redaktorze.

Dzisiaj pragnę być szczególnie uroczysty, by na 30-lecie „Naszej Przeszłości” i pracy redaktorskiej przekazać wszystko najlepsze, co potrzebne jest do szczęśliwej pracy i błogosławionego życia. Dnia 8 września we Mszy św. polecał będę Kochanego Księdza Redaktora i Jego dzieło opiece Boga wszechmocnego przez wstawiennictwo Niepokalanej.

Czuję się już częstką „Naszej Przeszłości” i jestem naprawdę szczęśliwy, że inspirowany duchowo przez Kochanego Księdza Profesora mogę pamiętać o rozwoju nauki historycznej.

Niech dobre zdrowie i głęboki szacunek wszelkiego otoczenia towarzyszą Redaktorowi we wszystkich pracach i zamierzeniach

Ks. J. Kopiec

57

ANP Res. Sygn. 45

Ks. Antoni Liedtke

Pelplin, 14 grudnia 1976

Drogi Przyjacielu, Czcigodny Jubilacie!

Za miłą przedświąteczną niespodziankę w postaci nadbitki ciekawej i cennej pracy o misjonarzu z Torunia Ks. Konradzie Trzecia-ku jak najserdeczniej dziękuję.

Z dołączonego obrazka dowiaduję się, że obchodzisz w grudniu br. 40-lecie święceń kapłańskich. W ubiegłą niedzielę byśmy (razem z Biskupami, stąd ten pluralis, ale nie maiestaticus) na 45-

leciu kapłaństwa Ks. prał. Preissa w Tczewie. Bp Ordynariusz (jego kursowy kolega, ale obchodzić będzie swoje 45-lecie razem z pozostałymi przy życiu (10) jubilatami w najbliższą niedzielę) przemawiając z ambony, określił ten jubileusz jako „kulawy”. W przeciwieństwie do tego podkreśliłem w swym „toaście” przy kolacji, że dobrze jest „obchodzić” nawet każde kolejne 5-lecie (lustrum), chociażby dla retrospekcji, czy „remanentu”, czy rachunku sumienia, jak kto woli... a zwłaszcza uroczyste 5-lecie pełne ofiarnej pracy i wspaniałego dorobku, zasługującego na jak najserdeczniejsze gratulacje, szczere uznanie i głęboką wdzięczność.

To chciałbym i Tobie powiedzieć, gratulując Ci Twego dzieła, prawdziwie „aere perennius” — mimo, że zawarte w kruchym zadrukowanym papierze. Z radością, twórczym zadowoleniem i szlachetną dumą możesz spoglądać wstecz na minione 5-lecia, tak bardzo zasłużone dla historii Kościoła w Polsce dzięki zwłaszcza olbrzymiemu dorobkowi naukowemu własnych badań oraz założeniu i redagowaniu „Naszej Przeszłości”.

Niech Ci za to Niebiosa przychylnie będą na następne, jak najliczniejsze pięciolecia.

A jako że Dominus prope est, życzę Ci z całego serca radosnego przeżywania tajemnicy Przyjścia Pana w św. Noc Betlejemską, a na nowy rok obfitego Jego błogosławieństwa

Serdecznie Cię pozdrawiam, Twój

ks. A. Liedtke

58

ANP Res. Sygn. 45

Biskup Ignacy Tokarczuk⁵⁰

Przemyśl, 18 grudnia 1976

Drogi Księżę Profesorze,

Przykro mi bardzo, że z powodu niespodziewanego zbiegu okoliczności nie mogę być osobiście na pięknym jubileuszu Księdza Profesora. W Tarnobrzegu Ojcowie Dominikanie obchodzą 300-lecie swojego tam pobytu, w związku z tym przyjeżdża do nich ks. kard. Wojtyła, którego jako gospodarz diecezji muszę osobiście powitać. Dlatego na uroczystościach Księdza Profesora zastąpi mnie Biskup Tadeusz Błaszkiewicz⁵¹.

Mimo mojej nieobecności fizycznej będę razem z Księdzem Profesorem w tym dniu blisko duchem, który pragnie przekazać jak najlepsze wyrazy wdzięczności gratulacji i życzeń na przyszłość.

⁵⁰ I. Tokarczuk, ur. 1918, dr filozofii, od 1966 ordynariusz diecezji przemyskiej.

⁵¹ T. Błaszkiewicz ur. 1916, od 1970 biskup pomocniczy przemyski.

Czterdzieści lat pracy kapłańskiej na tak licznych posterunkach i dziedzinach każe nam wszystkim dziś gorąco dziękować Bogu i za Księdza Profesora i za wszelkie dobro, które się dokonało dzięki Jego niezmordowanemu trudowi i zmysłowi organizacyjnemu.

Równocześnie zwracając się ku przyszłości składam najserdeczniejsze i najlepsze życzenia dalszej jeszcze owocniejszej pracy zarówno na odcinku duszpasterskim, profesorskim, jak i wydawniczym. Niech rośnie w Narodzie znajomość i cześć dla naszej bogatej Przeszłości, która nosi w sobie terazniejszość i zarodki, oby jak najszczęśliwszej przyszłości.

Plurimos annos.

Dołączam wyrazy głębokiego szacunku, oddania, oraz osobistej wdzięczności za wielką życzliwość dla diecezji przemyskiej

† Ignacy Tokarczuk

59

ANP Res. Sygn. 45

Prof. dr Franciszek Lenczowski⁵²

Kraków, 31 grudnia 1976

Wielce Czcigodny i Drogi Księżę Profesorze,

W związku z obchodzonym jubileuszem 40-lecia kapłaństwa składam Zasłużonemu Księdzu Jubilatowi szczere życzenia obfitych łask Pana dziejów i Jego błogosławieństwa w dalszej, odpowiedzialnej pracy Redaktora założonego przez siebie tak cennego wydawnictwa naukowego „Nasza Przeszłość”.

Niech Bóg raczy darzyć dobrym zdrowiem i użyczać szczerze potrzebnych darów do kontynuowania tego zbożnego dzieła dla dobra kultury katolickiej i dziejów polskiego Kościoła.

Życząc błogosławionego Nowego 1977 Roku łączę wyrazy najgłębszej czci

Franciszek Lenczowski
z żoną

60

ANP Res. Sygn. 45

S. Redempta Śledzińska⁵³

Kraków, 6 stycznia 1977

Wielce Czcigodny Księżę Profesorze!

Z prasy dowiedziałam się o jubileuszu Księdza Profesora. Ca-

⁵² F. Lenczowski, ur. 1895, historyk i pedagog.

⁵³ R. Śledzińska (1921—1978), przełożona generalna Zgromadzenia Sióstr Kanoniczek Ducha św.

łym sercem pragnę się dołączyć [do życzeń], które Mu składali najbliżsi.

Niech Duch Święty umacnia Księdza Profesora w dynamicznym i twórczym działaniu naukowym ku chwale Kościoła. Niech napęlnia serce Swymi darami, światłem, pokojem i głęboką radością.

Zyczę dobrego zdrowia. Zapewniam o modlitwie we wszystkich intencjach Czcigodnego Jubilata. Z wyrazami najgłębszej czci

S. Redempta Sledzińska
Kan. Ducha Świętego

61

ANP Res. Sygn. 45

Ks. Aleksy Petrani

Lublin, 11 stycznia 1977

Czcigodny i Drogi Księżu Profesorze,
przede wszystkim składam serdeczne gratulacje i najlepsze życzenia z okazji 40-lecia kapłaństwa. Szczęść Boże na następne 40-lecie! Notatkę o tym czytałem w TP. Przy stole u nas w Konwiktach dyskutowano dlaczego w Katowicach — a nie w Krakowie, i dlaczego u obcych — a nie wśród swoich Współbraci? Okazuje się, że Ksiądz Profesor sam z tego powodu cierpiał i musiało to mieć głębsze podłoże. Bardzo Mu współczuję! [...]

Ks. Aleksy Petrani

62

ANP Res. Sygn. 45

Aleksandra i Maria Trzeciak

Słupsk, 17 stycznia 1977

Wielebny Księżu Doktorze!

Przeczytałyśmy notatkę w „Tygodniku Powszechnym” o 40-leciu Kapłaństwa Księdza Redaktora. Z całego serca przesyłamy także i nasze skromne życzenia dalszej pracy na Boskiej Niwie i jako redaktor „Naszej Przeszłości”. Mimo woli obliczyłyśmy sobie z siostrą, że to tylko rok dłużej jest Ksiądz księdzem od naszego śp. brata Edmunda. Gdy wypadło 30-lecie kapłaństwa naszego brata chciałam mu zrobić niespodziankę i wysłać życzenia z parafii, do której należymy. Niestety tutaj proboszcz odmówił mi tego, mimo że chciałam pokryć wszystkie koszty. Ponieważ jestem uparta, zwróciłam się do naszego biskupa ks. dra W. Pluty z tą samą prośbą. Ksiądz Biskup osobiście życzenia wysłał i bardzo tymi życzeniami brata naszego ucieszył i zaskoczył. Przyszło mi to na

myśl dlatego, że Księdzu Profesorowi nie składano życzeń w Krakowie, gdzie całe życie pracował, ale poza Krakowem.

A teraz mamy wielką prośbę: bardzo prosimy o „Naszą Przeszłość”, t. XLV 1976 r., w której znajduje się życiorys śp. brata Edmunda Trzeciaka, za zwrotem kosztów. Tom ten nie z naszej winy zaginął, a jest nam bardzo potrzebny. Zainteresowany nim jest nasz siostrzeniec, naukowiec z Politechniki Gdańskiej [...]

Kończę już ten przydługi list składając Księdzu Profesorowi życzenia zdrowia i błogosławieństwa Bożego na dalszej drodze życia.

Aleksandra i Maria Trzeciak

63

ANP Res. Sygn. 50

Ks. Prałat Joseph Gottschalk

Fulda, 16 Februar 1977

Hochwürdiger Herr Professor!

Für Ihren lieben Brief vom 2.2. und das Foto, das mich erfreut hat, danke ich Ihnen vielmals!

Nun liegen 40 Jahre im Priestertum hinter Ihnen, eine lange und oft schwere Zeit. Aber Sie können auf ein reiches Schaffen auf vielen Gebieten zurückblicken, und die grosse Reihe der „Nasza Przeszłość” kündigt von Ihrem Fleiss.

Ich sitze gerade über Korrekturen für Band 35 des „Archiv”, der im Juni herauskommen soll.

Mit vielen Grüsse bin ich

Ihr

Joseph Gottschalk

64

ANP Res. Nieoprawny

Arcybiskup Antoni Baraniak

Poznań, 9 marca 1977⁵⁴

Przewielebny i Drogi Księżu Profesorze,
Otrzymałem piękny, oprawiony w skórę egzemplarz XLV tomu „Naszej Przeszłości”, który Drogi Ksiądz Redaktor i Autorzy zechcieli mi dedykować z okazji 25-lecia sakry biskupiej.

Wspaniały dar życzliwej pamięci! Dziękuję z całego serca. Dziękuję również za miłe i ujmujące pismo towarzyszące, w którym Drogi Ksiądz Redaktor zechciał dać jeszcze raz wyraz swej dobroci.

⁵⁴ Był to ostatni list arcybiskupa (zm. 13 VIII 1977) do ks. Schletza.

Jeśli pozwolą siły i nadarzy się sposobność, chciałbym wybrać się w stronę Krakowa i wówczas będę się starał osobiście podziękować Księdzu Redaktorowi i Jego współpracownikom. Tymczasem czynię to jak najserdeczniej tą drogą, łącząc zarazem najlepsze życzenia i szczególne błogosławieństwo.

† Antoni Baraniak
Arcybiskup Metropolita

INDEKS AUTORÓW LISTÓW

(cyfry oznaczają numery listów zamieszczonych w wyborze)

Baraniak Antoni abp 16, 50, 64	Miškovič Alojz prof. 33
Barwińska Stefania s. 24	
Bejze Bohdan bp 24	Nawrocki Stanisław T.J. 41
Bogdanowicz Piotr dr 51	Obtułowicz Czesław ks. 25
Dymek Stanisław C.M. 4	
Gieysztor Aleksander prof. 6	Petrani Aleksy ks. 10, 61
Gottschalk Józef ks. 48, 63	Posadzy Ignacy ks. 52
Górski Karol prof. 2	Rancans Józef bp 26
Grabski Andrzej doc. 43	Rechowicz Marian bp 44
Groenwald Wojciech O. Cist. 54	Richardson James C.M. 55
Jobert Ambroise prof. 23	Rybicki Andrzej 30
Jop Franciszek bp 29, 42	Sasinowski Mikołaj bp 11
Koceniak Jan ks. 13	Sawicki Jakub prof. 3
Koczy Leon dr 46	Sitarz Eugeniusz C.M. 12
Kominek Bolesław kard. 32, 37	Slattery William C.M. 36
Komitet Wykonawczy VIII Zjazdu
Historyków Polskich 15	Szoldrski Władysław C.S.S.R. 20
Kopczyński Władysław prof. 7	Słodzińska Redempta s. 60
Kopiec Jan ks. 45, 56	Tokarczuk Ignacy bp 58
Kossowski Aleksander prof. 28	Trzeciak Aleksandra i Maria 62
Kozłowiecki Adam abp 17	Urban Wincenty bp 5
Krause Ignacy bp 19	Vetulani Adam prof. 8, 9
Kudiuk Atanazy archimandryta
18	Walesiak Karolina s. 53
Lenczowski Franciszek prof. 59	Waśkiewicz Jan inż. 14
Liedtke Antoni ks. 21, 47, 57	Wojtyła Karol kard. 35
Mazurkiewicz Adam ks. 27	Woroniecki Michał C.M. 49
Mendrok Jerzy 31	Wronka Andrzej bp 40
Mędała Stanisław C.M. 22	Wyszyński Stefan kard. Prymas 1,
34
	Zoebe Gerhard 38